

90 tavalisemat võõrpuittaimed

Toimetanud Kairit Henno
Kujundanud ja küljendanud Aita Linnas
Fotod autori erakogust

Autoriõigus: Urmas Roht, AS Atlex, 2012

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega
kaitstud materjali ebaseaduslik paljundamine ja
levitamine toob kaasa seaduses ette nähtud vastutuse.

AS Atlex
Kivi 23
Tartu 51009
Tel 734 9099
Faks 734 8915
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISBN 978-9949-492-16-9

90 tavalisemat võõrpuittaimet

Urmas Roht

*Pühendatud heale sõbrale ja
õpetajale JÜRI ELLIKULE*

SISUKORD

EESSÕNA – 6

Okaspuud, mille okkad kinnituvad võrsetele ühekaupa

1. Harilik ebatsuuga – 8
2. Ida-jugapuu – 10
3. Kanada kuusk – 12
4. Must kuusk – 14
5. Serbia kuusk – 16
6. Torkav kuusk – 18
7. Hall nulg – 20
8. Korea nulg – 22
9. Palsamnulg – 24
10. Siberi nulg – 26
11. Kanada tsuuga – 28

Okaspuud, mille okkad kinnituvad võrsetele kimpudena

12. Euroopa lehis – 30
13. Siberi lehis – 32
14. Keerdmänd – 34
15. Mägimänd – 36
16. Rumeelia mänd – 38
17. Valge mänd – 40
18. Alpi seedermand – 42
19. Kääbus-seedermand – 44

Okaspuud, mille okkad on soomusjad

20. Mägi-ebaküpress – 46
21. Harilik elupuu – 48
22. Hiigel-elupuu – 50
23. Hiibapuu – 52
24. Sabiina kadakas – 54

Lehtpuud sõrmjate või sulgjate liitlehtedega

25. Harilik hobukastan – 56
26. Näärelehine kibuvits – 58
27. Punalehine kibuvits – 60
28. Amuuri korgipuu – 61
29. Alpi kuldvihm – 62
30. Suur läätspuu – 64
31. Väike läätspuu – 66
32. Läiklehine mahoonia – 68
33. Harilik metsviinapuu – 70
34. Harilik pihlenelas – 72
35. Hall päklikpuu – 74
36. Harilik robiinia e. valge ebaakaatsia – 76
37. Pensilvaania saar (punane saar) – 78
38. Harilik sumahh e. äädikapuu – 80
39. Saarvaher – 82

Lehtpuud vastakute lihtlehtedega

40. Kare deutsia – 84
41. Harilik ebajasmiin – 86

42. Looklev forsüütia – 88
43. Aedhortensia – 90
44. Puishortensia – 92
45. Naastune kikkapuu – 93
46. Siberi kontpuu – 94
47. Lõhnav kuslapuu – 96
48. Tatari kuslapuu – 98
49. Harilik liguster – 100
50. Villane lodjapuu – 102
51. Harilik lumimari – 104
52. Harilik pukspuu – 106
53. Harilik sirel – 108
54. Ungari sirel – 110
55. Ginnala vaher – 112
56. Hõbevaher – 114
57. Mägivaher – 116
58. Põldvaher – 118
59. Tatari vaher – 120
60. Varajane veigela – 122
61. Tume aroonia – 124
62. Harilik astelpaju – 125
63. Jaapani ebaküdoonia – 126
64. Jaapani enelas – 128
65. Pajulehine enelas – 130
66. Hõbehaab
(hõbepappel) – 132
67. Lääkiv hõbepuu – 134
68. Hõlmikpuu – 136
69. Kollane kask – 138
70. Magus kirsipuu – 140
71. Thunbergi kukerpuu – 142
72. Väike mandlipuu – 144
73. Ida-mariõunapuu – 146
74. Haraline ploomipuu e.
alõtša – 148
75. Lodjap-põisenelas – 150
76. Läänepärn – 152
77. Suurelehine pärn – 154
78. Harilik pöök – 156
79. Jaapani rododendron – 158
80. Katavba rododendron – 160
81. Kuldsõstar – 162
82. Punane tamm
(põhjatamm) – 164
83. Amuuri toomingas – 166
84. Laiuv tuhkpuu – 168
85. Lääkiv tuhkpuu – 170
86. Lõhnav vaarikas – 171
87. Harilik valgepöök – 172
88. Karvane viirpuu – 174
89. Tõmbilehine viirpuu – 176
90. Üheemakane viirpuu – 178
- REGISTRID – 180
- KASUTATUD KIRJANDUS – 184

Lehtpuud vahelduvate lihtlehtedega

EESSÕNA

Hea taimesõber!

Siinne valik tavalisemaid võõrpuid ja põõsaid ei hõlma kaugeltki seda liigi- ja sordirohkust, mida Eestimaal võime kohata. Siiski mingi valik tuli teha ja selline see sai. Taimeperekondi nagu korgipuu või saar, mille esindajaid meil kasvabki vaid üks-kaks liiki, oli kerge valikusse võtta. Palju keerulisem oli teha valikuid suurte taimeperekondade puhul, nagu enelad või viirpuud – kõrvale jäi mitmeid samuti üsna tavalisi või viimastel aastatel rohkelt kasutama hakatud liike ja sorte. Raamatukese formaat seadis siinkohal piirid!

Raamatu ülesehitus on ehk mõnevõrra teistsugune tavalahendusest, tehes loodetavasti lihtsamaks ühe või teise taimerühma leidmise. Sellele aitab kaasa lehekülgede välisservas paiknev väike sümbolite rida, mis koondab taimed teatud tunnuse alusel rühmadesse. Sümbolid ja rühmad on järgmised:

Värv/sümbol	Kirjeldus	Number
	Okaspuud, mille okkad kinnituvad võrsetele ühekaupa	1–11
	Okaspuud, mille okkad kinnituvad võrsetele kimpudena	12–19
	Okaspuud, mille okkad on soomusjad	20–24
	Lehtpuud sõrmjate või sulgjte lihtlehtedega	25–39
	Lehtpuud vastakute lihtlehtedega	40–60
	Lehtpuud vahelduvate lihtlehtedega	61–90

Taimed on rühmades järjestatud eestikeelse perekonnanime järgi. Muidugi leidub sellise jaotuse puhul erandeid, nagu näiteks paljasseemnetaimede hulka kuuluv hõlmikpuu, mille lehed kinnituvad lühivõrseile kimpudena ja pikkvõrseile ühekaupa vahelduvalt, samuti kinnituvad näiteks ka lehiste või kukerpuude okkad/lehed kimpudena lühivõrseile ja ühekaupa vahelduvalt pikkvõrseile. Mitme okaspuuliigi puhul, mille okkad on soomusjad, võivad mõnedel sortidel olla okkad nõeljad okkakujulised (ebaküpress, elupuu). Loodetavasti ei aja need erandid kogu klassifikatsiooni segaseks.

Keerulisem on lugu ühe või teise taimeliigi sortidega. Välja on püütud tuua iga liigi puhul olemasolevate sortide üldarv ja seejärel anda tavaliselt kolme kuni viie tähtsama sordi detailsem kirjeldus. Kuna siinkohal astub mängu jälle valiku tegemine, saab seegi olla subjektiivne ega pruugi iga kord hõlmata just neid „kõige tähtsamaid“. Mõnede sortide puhul on veel toodud sümbolitena, kas tegemist on isassordiga – ♂, või emassordiga – ♀.

Peale eesti- ja ladinakeelsete taimenimedede on toodud välja nimed inglise, saksa, vene ja soome keeles – lootuses, et see on vajalik ja leiab heakskiitu kasutajatelt. Erialadel, kus õpetatakse puittaimede tundmist, ei õpi ju ainult eesti keelt kõnelevad inimesed. Samal kaalutlusel on ladinakeelsetele nimedele lisatud rõhumärgid, et kergendada nimede hääldamist.

Autor loodab, et raamatuke aitab kaasa taimesõprade ridade täienemisele, hõlbustab aianduse ja metsanduse erialade õppurite elu ning on tasku pistetuna abiks parki või haljasalale puid-põõsaid uurima sattuvale huvilisele!

*Ihamarus
maikuul 2012. aastal*

Okaspuud, mille okkad kinnituvad võrsetele ühekaupa

1. Harilik ebatsuuga

Pseudotsuga menziesii
(Mirb.) Franco

Douglas Fir

Douglasfichte

Лжетсуга

Douglaskuusi

Pseudotsuga – kr. k. *pseudo* 'vale' ja *tsuga* – okaspuuperekonna nimetus, *menziesii* – Šoti botaanik ja taimekütt Archibald Menzies (1754–1842). Hariliku e. kodumaaks on Põhja-Ameerika lääneosa, kus tema areaal ulatub Kanadast (Briti Kolumbiast) kuni New Mexiconi lõunas, tõustes Vaikse ookeani rannikult kuni 3000 m kõrgusele mägedes. Liik annab üle poole Põhja-Ameerika lääneosa metsade puiduvarust. Harilik e. on männiliste sugukonna kõige kõrgemaks kasvav liik. Areaalis langetati 1895. aastal 128 m kõrgune puu, praegu kasvavate suuremate puude kõrgus on üle 90 m, tavaliselt 35...50 m. Võra koonusjas, oksad üsna pikad, ülespoole suunatud tippudega, võra laius võib ulatuda kuni 10...15 m-ni. Euroopasse (Briti saartele) on see puuliik toodud juba 1827. aastal. Meie oludes on hariliku e. kasvatamisele pööratud suurt tähelepanu ja on loodetud, et just see puuliik võib Eestis kolmanda tähtsa okaspuuna kujutada edaspidi olulist kohta metsamajanduses, eeskätt tänu tema kiirele kasvule ja kohalikest okaspuudest väärtuslikumale puidule. Ilmselt on aeg otsustamiseks veel liiga lühike. Sangaste krahv F. Berg katsetas juba XX sajandi algul selle puuliigi kasvatamist eri päritolu seemne-

Tunnused

Tüvi: koor noorelt sile, tumehall ja vaigumuhkudega, muutudes hiljem väga paksuks, sügavalt lõheliseks, korkjalt elastseks ja kahvatupruuniks.

Võrsed: noorelt oranžkollakad, hiljem hallikaspruunid, paljad, pungad munajaskoonilised, teravatipulised, pruunid ja vaiguta, valgusokstel võrse tipupung kuni 1 cm pikk, varjuokstel pungad väiksemad.

Okkad: 1,5...4 x 0,1...0,15 cm, peened, tõmpteravad, täisvalguses asetsevad radiaalselt, varjus kamjalt, pealt rohelised, alt kahvatute hallikate õhulõheribadega.

Käbid: valminult pruunid, 4...10 cm pikad, 2...3,5 cm läbimõõdus, kattesoomused kaugele väljaulatuvad, IX, seemned varisevad kiiresti.

partiidega ja selgitas välja, millistest areaali osadest pärit seemnetest saab meie oludes paremini kasvavaid ebatsuugasid, kuid kahjuks hävisid tema korraldatud katsed sõjakeerises. Praeguseks on meil ebatsuuga puistuid teada umbes 20 kohas, suuremad puud kasvavad Sangaste metsapargis – kõrgusega 42,5 m. Suuri puud kasvab veel Purdil, Luual, Järveljal jm. Ebatsuuga vajab kasvamiseks toitainerikast mulda. Talub mõõdukalt linnatingimusi. Kiirekasvulise suure puuna sobib metsa-, talu- ja linnaparkidesse. Puudustena tuleks mainida seda, et sügavale tungiva juurestiku tõttu ei talu kõrget põhjavee seisust, ning viimastel aastatel on ebatsuugad üha rohkem hakanud haigestuma okkapudetõppe. Noored puud võivad kannatada hiliskülmade käes, puud ei talu pealtvarju, vajades piisavalt kasvuruumi. Paljundatakse seemnetega, mis külvatakse kevadel. Talub kuni –35 °C, kultuuristatud 1827. aastal.

Harilikul ebatsuugal eristatakse vastavalt areaalile, okka värvusele, kasvukiirusele ja käbide kujule kolme teisendit.

1. Sinihall ebatsuuga – *Pseudotsuga menziesii* var. *glauca*. Teisend kasvab Kaljumäestiku lõunaosas. Nii okkad kui käbid on põhiliigi omadest väiksemad, käbidel kattesoomused tavaliselt tagasi käärdunud. On aeglasema kasvuga kui põhiliik, okkad sinakasrohelistes.

2. Roheline ebatsuuga – *Pseudotsuga menziesii* var. *viridis*. Teisend kasvab suurtel metsaaladel Vaikse ookeani rannikul merelise kliimaga piirkondades. On kõige suuremate mõõtmetega ebatsuuga, okkad rohelised, käbide kattesoomused pole tagasi käärdunud. Eesti oludes külma-
hell, kasvatamist võib proovida vaid saartel.

3. Hall ebatsuuga – *Pseudotsuga menziesii* var. *caesia*. On kahe eelnimetatud teisendi vahepealsete tunnustega, kasvades Kaljumäestiku põhjaosas. Sobib meil kasvatamiseks kõige paremini.

Noored käbid

'Fletcheri'

Sordid

Sorte on teada kümnekond.

'*Fletcheri*' – 1907 Suurbritannia, tihe oksastikuga ja sinakasrohelistes okastega kuni 3 m kõrgune aeglas kasvuline ebakorrapäraselt kuhikja võraga sort.

'*Glauca Pendula*' – 1891 Saksamaa, sinakasrohelistes okastega kuni 10 m kõrguseks kasvav ebakorrapärase võra ja rippuvate okstega leinasort.

'*Little Jon*' – 1967 USA, heleroheliste lühikeste okastega paarimeetrine kääbusja kasvuga ja laikoonilise võraga sort.

